

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.05.2014, sp. zn. 21 Cdo 2048/2013, ECLI:CZ:NS:2014:21.CDO.2048.2013.1

Číslo: 83/2014

Právní věta:

Pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu není postiženo zmatečností podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. f) o. s. ř., byla-li věc v odvolacím řízení projednána a rozhodnuta v soudním oddělení, do něhož patří podle rozvrhu práce, a byl-li senát odvolacího soudu při projednání a rozhodnutí věci složen z předsedy senátu a soudců, kteří do něj byli zařazeni v souladu s rozvrhem práce.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.05.2014

Spisová značka: 21 Cdo 2048/2013

Číslo rozhodnutí: 83

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Obsazení soudu, Žaloba pro zmatečnost

Předpisy: čl. 38 odst. 1 předpisu č. 2/1993Sb.

§ 229 odst. 1 písm. f) o. s. ř.

§ 36 odst. 2 o. s. ř.

§ 40 odst. 1 předpisu č. 6/2002Sb.

§ 41 odst. 1 předpisu č. 6/2002Sb.

§ 41 odst. 2 předpisu č. 6/2002Sb.

§ 42 odst. 1 předpisu č. 6/2002Sb.

§ 42 odst. 2 předpisu č. 6/2002Sb. ve znění do 18.07.2011

§ 42 odst. 3 předpisu č. 6/2002Sb.

§ 42 odst. 4 předpisu č. 6/2002Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Krajský soud v Ostravě rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. B. Ž. a soudkyň JUDr. Z. I. a JUDr. Š. Ž. rozsudkem ze dne 26. 1. 2011, č. j. 11 Co 509/2010-873 tak, že potvrdil rozsudek Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 11. 6. 2010, kterým byla zamítnuta žaloba o náhradu škody ve výši 10 616 236,30 Kč a o náhradu nemajetkové újmy ve výši 8 000 000 Kč, a kterým bylo žalobci uloženo, aby zaplatil na náhradě nákladů řízení žalované 4740 Kč a „České republice – Okresnímu soudu ve Vsetíně“ 417 Kč; současně rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení 1178 Kč.

Proti tomuto rozsudku krajského soudu podal žalobce u Okresního soudu ve Vsetíně dne 29. 4. 2011 žalobu pro zmatečnost. Namítá, že při projednávání a rozhodování věci vedené pod sp. zn. 11 Co 509/2010 nebyl „odvolací senát 11 Co“ správně obsazen, neboť „soudkyně JUDr. Z. J. se nezúčastnila projednávání věci, ačkoliv podle rozvrhu práce Krajského soudu v Ostravě na rok 2011 byla určena jako přísedící k projednávání pro skončení věci napadlých do 31. 12. 2010“ a předmětná věc napadla v roce 2010 a do 31. 12. 2010 skončena nebyla.

O k r e s n í s o u d ve Vsetíně usnesením ze dne 17. 9. 2012 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení 410,40 Kč. Po provedeném dokazování dospěl k závěru, že spis Okresního soudu ve Vsetíně sp. zn. 11 C 214/2006 byl Krajskému soudu v Ostravě doručen k rozhodnutí o odvolání podaném proti rozsudku Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 11. 6. 2010 dne 3. 11. 2010 a že je tedy třeba „vycházet z rozvrhu práce platného pro rok 2010 a nikoliv pro rok 2011, jak uvádí žalobce“. Vzhledem k tomu, že „dle rozvrhu práce pro rok 2010 měli rozhodovat o opravných prostředcích v obvodu Okresního soudu ve Vsetíně soudci v senátě 11 Co, a to konkrétně předseda senátu JUDr. B. Ž. a soudkyně JUDr. Z. J., JUDr. Z. I. a JUDr. Š. Ž.“, je nepochybné, že „senát, který ve věci rozhodoval dne 26. 1. 2011, složený z předsedy senátu JUDr. B. Ž., JUDr. Š. Ž. a JUDr. Z. I., byl správně obsazen dle příslušného rozvrhu práce“.

K odvolání žalobce K r a j s k ý s o u d v Ostravě usnesením ze dne 15. 3. 2013 potvrdil usnesení soudu prvního stupně a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud se ztotožnil se závěry soudu prvního stupně v tom, že otázku, zda ve věci rozhodoval zákonný soudce, bylo třeba posoudit „podle rozvrhu práce platného v době, kdy věc napadla krajskému soudu, tedy podle rozvrhu práce Krajského soudu v Ostravě pro rok 2010“. V roce 2010 byl „senát 11 Co složen ze čtyř soudců, z toho předseda senátu a tři členky senátu, toto složení bylo určeno do konce roku 2010 a pro rok 2011 pak platilo, že senát 11 Co je složen ze tří soudců, a to předsedy senátu JUDr. B. Ž. a soudkyň JUDr. Z. I. a JUDr. Š. Ž., pouze pro věci senátu 11 Co neskončené do 31. 12. 2010 byla zařazena do tohoto senátu soudkyně JUDr. Z. J.“, předmětnou právní věc tedy „senát 11 Co dne 26. 1. 2011 složený z předsedy senátu JUDr. B. Ž. a soudkyň JUDr. Z. I. a JUDr. Š. Ž. projednal v souladu s rozvrhem práce pro rok 2010“.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítá, že soud nebyl správně obsazen, jestliže rozvrh práce Krajského soudu v Ostravě na rok 2010 nesplňoval „požadavek předvídatelnosti, transparentnosti a vyloučení libovůle v obsazení soudu“ předepsaný zákonem č. 6/2002 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) a ustanovením Čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod „ve vztahu k účastníkům řízení, když nevymezil, kterými soudci ze senátu o čtyřech členech bude pro konkrétní případy obsazen tříčlenný senát odvolacího soudu“. Žalobce navrhl, aby dovolací soud zrušil usnesení odvolacího soudu a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. a že dovolání je třeba i v současné době projednat a rozhodnout – jak vyplývá z ustanovení čl. II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb. – podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2013, se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

V projednávané věci bylo pro rozhodnutí soudů (mimo jiné) významné vyřešení právní otázky, zda (a za jakých podmínek) došlo (mohlo dojít) v souvislosti s ustanovením § 36 odst. 2 občanského soudního řádu při rozhodování odvolacího soudu v občanském soudním řízení k naplnění důvodu zmatečnosti uvedeného v ustanovení § 229 odst. 1 písm. f) o. s. ř. v případě, že do soudního oddělení odvolacího soudu bylo rozvrhem práce určeno 4 (nebo více) soudců. Vzhledem k tomu, že tato otázka procesního práva dosud nebyla v rozhodování odvolacího soudu vyřešena, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalobce je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Žalobu pro zmatečnost podanou žalobcem proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. 1. 2011 je třeba i v současné době projednat a rozhodnout o ní - jak vyplývá z ustanovení čl. II bod 6 zákona č. 404/2012 Sb. - podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2012.

Podle ustanovení čl. 38 odst. 1, věty první a druhé, Listiny základních práv a svobod, která tvoří součást ústavního pořádku České republiky, „nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci“ a „příslušnost soudu i soudce stanoví zákon“.

Podle ustanovení § 36 odst. 2 o. s. ř. „rozvrh práce určí, který senát nebo jediný soudce (samosoudce) věc projedná a rozhodne“.

Podle ustanovení § 40 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění zákonů č. 151/2002 Sb. a č. 228/2002 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 349/2002 Sb., zákona č. 192/2003 Sb., č. 441/2003 Sb., č. 626/2004 Sb., 349/2005 Sb., 413/2005 Sb., 79/2006 Sb., č. 233/2006 Sb., č. 342/2006 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 397/2006 Sb., zákona č. 264/2006 Sb., č. 221/2006 Sb., č. 184/2008 Sb., č. 314/2008 Sb., č. 7/2009 Sb., č. 217/2009 Sb., č. 41/2009 Sb., č. 227/2009 Sb., a nálezů Ústavního soudu č. 294/2010 Sb. (dále jen „zákon o soudech a soudcích“), účinného v době zahájení odvolacího řízení ve věci vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 11 Co 509/2010 (tj. ke dni 3. 11. 2010), jsou „základem vnitřní organizace soudu soudní oddělení vytvořená podle senátů nebo samosoudců; takto vytvořený počet soudních oddělení odpovídá tomu, jaké počty soudců stanovilo Ministerstvo spravedlnosti pro každý soud“.

Podle ustanovení § 41 odst. 1 zákona o soudech a soudcích se „rozdělení jednotlivých věcí, které mají být u soudu projednány a rozhodnuty, do soudních oddělení řídí rozvrhem práce“.

Podle ustanovení § 41 odst. 2 zákona o soudech a soudcích „rozvrh práce vydává na období kalendářního roku předseda soudu po projednání s příslušnou soudcovskou radou; rozvrh práce musí být vydán nejpozději do konce předchozího kalendářního roku“ a „v průběhu kalendářního roku může předseda soudu po projednání s příslušnou soudcovskou radou rozvrh práce změnit, jen jestliže to vyžaduje potřeba nového rozdělení prací u soudu“.

Podle ustanovení § 42 odst. 1 zákona o soudech a soudcích „v rozvrhu práce soudu se zejména a) jmenovitě určují soudci tvořící senát, samosoudci, přisedící, asistenti soudců, vyšší soudní úředníci, soudní tajemníci a soudní vykonavatelé, kteří budou působit v jednotlivých soudních odděleních, b) stanoví okruh věcí, které se projednávají a rozhodují na pobočce soudu, c) stanoví způsob rozdělení věcí mezi jednotlivá soudní oddělení, d) určují soudci, kteří budou zastupovat v jednotlivých odděleních soudce, kteří nemohou věc z důvodu nepřítomnosti nebo vyloučení anebo z jiných důvodů stanovených zákonem projednat a rozhodnout, e) určuje zastupování asistentů soudců, vyšších soudních úředníků, soudních tajemníků a soudních vykonavatelů působících v jednotlivých soudních odděleních pro případ, že nemohou provést úkony ve věci z důvodu nepřítomnosti nebo vyloučení anebo z jiných vážných důvodů“.

Podle ustanovení § 42 odst. 2 zákona o soudech a soudcích se věci „rozdělují mezi jednotlivá soudní oddělení podle jejich druhu, určeného předmětem řízení v jednotlivé věci, ledaže jde o věci, jejichž povaha nebo význam takové opatření nevyžadují. Způsob rozdělení věcí musí být současně stanoven tak, aby byla zajištěna specializace soudců podle zvláštních právních předpisů, aby věci, které projednávají a rozhodují na pobočce soudu, připadly soudnímu oddělení působícímu na této pobočce, aby pracovní vytížení jednotlivých soudních oddělení bylo, pokud je to možné, stejné a aby nejpozději v den, kdy věc soudu došla, bylo bez využití rejstříků nebo jiných evidenčních pomůcek soudu nepochybné, do kterého soudního oddělení náleží. Způsob rozdělení insolvenčních věcí musí být dále stanoven tak, aby insolvenční věci dlužníků, kteří tvoří koncern, projednávalo stejné soudní oddělení“.

Podle ustanovení § 42 odst. 3 zákona o soudech a soudcích „změna rozvrhu práce je účinná ode dne jejího vydání, nebyla-li stanovena její pozdější účinnost“.

Podle ustanovení § 42 odst. 4 zákona o soudech a soudcích „rozvrhem práce pro příští kalendářní rok nebo změnou rozvrhu práce nesmí být dotčeno rozdělení věcí a, pokud je to možné, ani zařazení soudců a přisedících do jednotlivých soudních oddělení, provedené před jejich účinností. To neplatí, nebyl-li ve věci učiněn žádný úkon nebo došlo-li ke zřízení nového soudního oddělení nebo jeho zrušení“.

Podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. f) o. s. ř. žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno, jestliže soud byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát.

O zmatečnost ve smyslu ustanovení § 229 odst. 1 písm. f) o. s. ř. se jedná nejen tehdy, rozhodoval-li místo senátu předseda senátu (samosoudce), popřípadě vydal-li rozhodnutí v rozporu se zákonem místo senátu nebo předsedy senátu (samosoudce) vyšší soudní úředník, asistent soudce nebo soudní tajemník, nebo byla-li věc projednána a rozhodnuta v soudním oddělení, do něhož byla přidělena v rozporu s pravidly uvedenými v rozvrhu práce nebo na základě rozvrhu práce, ve kterém byl způsob rozdělení jednotlivých věcí stanoven v rozporu s ustanovením § 42 odst. 2 zákona o soudech a soudcích, ale i v případě, že rozhodnutí v odvolacím řízení přijal senát, aniž by k tomu byl určen (povolán) rozvrhem práce.

Z citovaných ustanovení v první řadě vyplývá, že jednotlivé věci se u soudů projednávají a rozhodují v soudních odděleních, vytvořených podle senátů nebo samosoudců, jejichž počet odpovídá tomu, jaké počty soudců stanovilo Ministerstvo spravedlnosti pro každý soud. Rozvrh práce soudu (mimo jiné) stanoví způsob rozdělení jednotlivých věcí do jednotlivých (vytvořených) soudních oddělení, jmenovitě určuje, kteří soudci (soudci tvořící senát nebo samosoudci), přisedící, asistenti soudců, vyšší soudní úředníci, soudní tajemníci a soudní vykonavatelé působí v jednotlivých soudních odděleních, určuje soudce, jež zastupují v jednotlivých soudních odděleních soudce, kteří nemohou věc z důvodu nepřítomnosti nebo vyloučení anebo z jiných důvodů stanovených zákonem projednat a

rozhodnout, a určuje zastupování asistentů soudců, vyšších soudních úředníků, soudních tajemníků a soudních vykonavatelů působících v jednotlivých soudních odděleních pro případ, že nemohou provést úkony ve věci z důvodu nepřítomnosti nebo vyloučení anebo z jiných vážných důvodů.

Rozvrh práce u soudu není jen normou „interní povahy“, podle níž se organizuje výkon soudnictví u jednotlivých soudů (samozřejmě včetně soudů odvolacích). Tím, že věc byla přidělena (způsobem stanoveným v rozvrhu práce) do příslušného soudního oddělení, je současně stanoveno, že ji u odvolacího soudu projednají a rozhodnou ti soudci, kteří působí (podle rozvrhu práce) v tomto soudním oddělení. Prostřednictvím rozvrhu práce se tak ve smyslu ustanovení čl. 38 odst. 1, věty druhé, Listiny základní práv a svobod a ustanovení § 36 odst. 2 o. s. ř. stanoví rovněž příslušnost soudce; znamená to mimo jiné, že spor nebo jinou právní věc smějí u odvolacího soudu projednat a rozhodnout (jako „příslušní soudci“) jen soudci (tvořící senát) určení (k tomu povolání) rozvrhem práce, jinak by spor nebo jinou právní věc projednal a rozhodl „nesprávně obsazený“ soud, což představuje též zmatečnost ve smyslu ustanovení § 229 odst. 1 písm. f) o. s. ř., a jde o porušení ústavního imperativu uvedeného v ustanovení čl. 38 odst. 1, větě první, Listiny základních práv a svobod, podle něhož „nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci“. Princip zákonného soudce představuje v demokratickém právním státu jednu ze záruk nezávislého a nestranného rozhodování soudů; jde o její porušení vždy, jestliže věc u odvolacího soudu projednají a rozhodnou soudci, kteří k tomu nebyli podle předem daných pravidel určení (povolání) rozvrhem práce, neboť jedině dodržování těchto principů je způsobilé zabránit libovlnnému nebo účelovému obsazení soudu ad hoc a zamezit tak pochybnostem o nezávislém a nestranném rozhodování soudů v občanském soudním řízení (srov. též právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. [21 Cdo 1222/2008](#), který byl uveřejněn pod č. 79 v časopise Soudní judikatura, ročník 2009, nebo v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2010, sp. zn. [21 Cdo 1316/2008](#), které bylo uveřejněno pod č. 16 v časopise Soudní judikatura, ročník 2012).

V odvolacím řízení vedeném před krajským soudem jedná a rozhoduje senát (srov. § 36a odst. 3 o. s. ř.), složený z předsedy senátu a dvou dalších soudců (srov. § 31 odst. 2 písm. b) zákona o soudech a soudcích). Počet soudců (tvořících v odvolacím řízení senát, tedy, řečeno jinak, počet soudců, z nichž se vytváří pro rozhodnutí ve sporu nebo jiné právní věci u odvolacího soudu senát), kteří mají působit v soudním oddělení, popřípadě kteří mají v soudním oddělení zastupovat soudce, jež nemohou věc z důvodu nepřítomnosti nebo vyloučení anebo z jiných důvodů stanovených zákonem projednat a rozhodnout, není v ustanovení § 42 odst. 1 písm. a) a d) zákona o soudech a soudcích předepsán, neboť se řídí především potřebou zajištění řádného výkonu soudnictví u odvolacího soudu; znamená to, že v jednotlivých soudních odděleních může u odvolacího soudu působit v zájmu zajištění řádného chodu odvolacího soudu i více soudců, než kolik jich vyžaduje (kolik je jich nejméně třeba ke) složení senátu podle ustanovení § 31 odst. 2 písm. b) zákona o soudech a soudcích v jednotlivých sporech nebo jiných právních věcech. V případě, že v soudním oddělení působí u odvolacího soudu čtyři (nebo více) předsedů senátu a jiných soudců, jsou ve vztahu ke sporům nebo jiným právním věcem, které do něho byly (způsobem stanoveným v rozvrhu práce) přiděleny, všichni tito soudci příslušnými („zákonnými“) soudci; případnou změnou rozvrhu práce nebo rozvrhem práce pro příští kalendářní rok nesmí (ve vztahu k věcem, které byly do té doby přiděleny do soudního oddělení) být, pokud je to možné, dotčeno zařazení soudců do jednotlivých soudních oddělení, ledaže by ve věci nebyl učiněn žádný úkon nebo by došlo ke zřízení nového soudního oddělení nebo jeho zrušení. Jednotlivá právní věc proto může být projednána a rozhodnuta v (tříčlenném) senátě složeném z předsedy senátu a soudců, kteří působí v příslušném soudním oddělení; proběhne-li ve sporu nebo jiné právní věci více jednání (roků), je projednána a rozhodnuta příslušnými („zákonnými“) soudci i – za podmínek uvedených v ustanovení § 119 odst. 3 o. s. ř. – tehdy, tvoří-li senát při jednotlivých jednáních (rocích) jiní soudci, jestliže působí (podle rozvrhu práce) v tomtéž soudním oddělení.

Uvedený závěr nelze úspěšně odmítat s odůvodněním, že by – jak namítá dovolatel – nesplňoval

„požadavek předvídatelnosti, transparentnosti a vyloučení libovůle v obsazení soudu“. Dovolatel totiž přehlíží, že z rozvrhu práce je také v tomto případě již od zahájení odvolacího řízení nepochybné, kteří soudci mají věc projednat a rozhodnout (a účastníci řízení se proto mohou ve smyslu ustanovení § 15a odst. 1 o. s. ř. vyjádřit k osobám soudců, kteří mají podle rozvrhu práce věc projednat a rozhodnout), a že tímto vymezením příslušného („zákonného“) soudce nemůže být účastníkům způsobena ani jiná újma na jejich právech. Žalobce také v projednávané věci neměl v původním řízení – ačkoliv je mohl vznést – námitky ani proti rozvrhu práce Krajského soudu v Ostravě, ani proti složení senátu ve věci vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 11 Co 509/2010, a začal je uplatňovat teprve poté, co věc byla v původním řízení rozhodnuta v jeho neprospěch; důvod zmatečnosti podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. f) o. s. ř. nelze účelově zaměňovat za procesní prostředek, pomocí kterého by mělo být ex post zvráceno pro účastníka nepříznivé pravomocné rozhodnutí soudu.

Nejvyšší soud z uvedených důvodů dospěl k závěru, že nejde o důvod zmatečnosti podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. f) o. s. ř., byla-li věc v odvolacím řízení projednána a rozhodnuta v soudním oddělení, do něhož patří podle rozvrhu práce, a byl-li senát odvolacího soudu při projednání a rozhodnutí věci složen z předsedy senátu a soudců, kteří do něj byli zařazeni v souladu s rozvrhem práce.

Vzhledem k tomu, že usnesení odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správné a že nebylo zjištěno, že by usnesení odvolacího soudu bylo postiženo některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobce podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.